İLİM PAYELERİN EN ÜSTÜNÜDÜR

Değerli müminler!

Bugünkü sohbetimizde ilmin dinimizdeki öneminden söz edeceğim.

Allah Teâlâ Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyuruyor:

اِقْرَاْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذٖى خَلَقَۚ خَلَقَ الْاِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍۚ اِقْرَاْ وَرَبُّكَ الْاَكْرَمُۙ
اَلَّذٖى عَلَّمَ بِالْقَلَمِۙ عَلَّمَ الْاِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْۜ

"Yaratan Rabbinin adıyla oku. O, insanı bir aşılanmış yumurtadan yarattı. Oku, insana bilmediklerini belleten, kalemle (yazmayı) öğreten Rabbin, en büyük kerem sahibidir."[418]

Bu ayetler, Kur'an-ı Kerim'in ilk nazil olan ayetleridir. Peygamberimiz Hira mağarasında iken nazil olmuşlardır. Peygamberimiz, kendisine Peygamberlik verilmeden önce Mekke'de bulunan Nur dağındaki Hira mağarasına gider, orada günlerce kalırdı. Buraya giderken azığını da beraberinde götürürdü. Azığı bitince eve döner, azık alır ve tekrar mağaraya giderdi. Peygamberimiz bu mağaraya yalnızlıktan hoşlandığı için giderdi. Mağaradaki sessizlik, onun düşünmesine yardımcı olurdu. Peygamberimiz burada hem kendi varlığı hakkında hem de her çeşit değer ölçüle-

418 Alak, 96/1-5.

rini yitirmiş olan ve sosyal yönden çok kötü durumda bulunan o günkü toplumun, bu durumdan nasıl kurtulacağı hakkında düşünürdü. İşte bir gün Peygamberimiz Hira mağarasında düşünceye daldığı sırada Cebrâil aleyhi's-selam adındaki melek gelerek kendisine bu ayetleri getirmiş ve Peygamber olarak görevlendirilmiş olduğu müjdelenmişti.[419]

İbn Kesir Tefsirinde bu ayetlerle ilgili olarak şöyle diyor: "Kur'an-ı Kerim'den ilk nazil olan bu mübarek âyetlerdir. Bunlar, Allah'ın biz kullarına ilk rahmeti ve ihsan ettiği ilk nimetidir."[420]

Evet, bu âyetler "Oku" diye başlıyor, Allah'ın biz kullarına ilk emridir bu. Âyet-i Kerime'de okuma emredilirken neyin okunacağı belirtilmemiştir. Kişinin kendisi, içinde yaşadığı toplum, hatta insanlık için yararlı olacak bütün ilimlerin okunup öğrenilmesi bu emrin kapsamı içindedir.

Ayrıca okumaya başlarken, Allah'ın adını anarak O'ndan yardım dileyerek başlanılması emrediliyor. Besmele, her işimizin başında bir anahtar görevi görür. "Bismillâhi'r-Rahmani'r-Rahim" demeden, Allah'ın adını anmadan başlanılan her hangi bir işde başarıya erişilemeyeceği Peygamberimiz tarafından bildirilmiştir.[421] Okuyup öğrenmek gibi önemli bir işe başlarken Allah'ın adını anarak başlamamız özel olarak emrediliyor.

Okur-yazar olmayan bir Peygambere inen ilk âyetlerde okumaktan ve kalemle yazmaktan söz ediliyor, "Rabbin insanoğluna kalemle yazmayı öğretmiştir." deniliyor, kalem o gün olduğu gibi bugün de insan hayatında en etkili öğretim aracıdır.

Değerli Kardeşlerim!

İlim en üstün payedir. Allah Teâlâ Âdem aleyhi's-selam'ı bu özelliği ile meleklere tercih ederek, yeryüzünde halife tayin etmiştir. Konu ile ilgili olarak Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyuruluyor:

وَاِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلٰٓئِكَةِ اِنّ۪ي جَاعِلٌ فِي الْاَرْضِ خَل۪يفَةًۜ قَالُٓوا اَتَجْعَلُ ف۪يهَا
مَنْ يُفْسِدُ ف۪يهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَٓاءَۚ وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَۜ قَالَ اِنّ۪ٓي

419 Buhârî, "Bedü'l-Halk", 1; Müslim, "İman", 73.
420 *Tefsir İbni Kesir*, c. 4, s. 528.
421 *Feyzu'l-Kadir*, 5/13.

اَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ وَعَلَّمَ اٰدَمَ الْاَسْمَٓاءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلٰٓئِكَةِ فَقَالَ
اَنْبِؤُ۫نٖي بِاَسْمَٓاءِ هٰٓؤُ۬لَٓاءِ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقٖينَ قَالُوا سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَٓا اِلَّا مَا
عَلَّمْتَنَاۜ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلٖيمُ الْحَكٖيمُ قَالَ يَٓا اٰدَمُ اَنْبِئْهُمْ بِاَسْمَٓائِهِمْۚ فَلَمَّٓا اَنْبَاَهُمْ
بِاَسْمَٓائِهِمْۙ قَالَ اَلَمْ اَقُلْ لَكُمْ اِنّٖٓي اَعْلَمُ غَيْبَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۙ وَاَعْلَمُ مَا
تُبْدُونَ وَمَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ.

"(Ey Muhammed) şu zamanı hatırla ki, Rabbin meleklere, "Ben yeryüzünde bir halife yaratacağım" demişti. (Melekler): orda bozgunculuk yapacak ve kan dökecek birini mi yaratacaksınız? Oysa biz seni överek tesbih ediyor seni takdis ediyoruz" dediler. (Rabbin): 'Ben sizin bilmediklerinizi bilirim' dedi. Adem'e bütün isimleri öğretti. Sonra onları meleklere gösterip: 'Haydi sözünüzde doğru iseniz bana şunları isimleri ile haber verin' buyurdu. (Melekler): "Rabbimiz, seni noksan sıfatlardan tenzih ederiz, bizim, senin bize öğrettiğinden başka bir bilgimiz yoktur. Şüphesiz sen, bilensin, hakimsin" dediler. (Allah): 'Ey Adem, bunlara, onları isimleri ile haber ver' buyurdu. Bu emir üzerine Adem, onlara, isimleri ile onları haber verince, (Allah): 'Ben size, göklerin ve yerin gayblarını bilirim, sizin açıkladığınızı da içinizde sakladığınızı da bilirim' dememiş miydim?" buyurdu.[422]

Görülüyor ki, Allah Teâlâ Hz. Adem'i halife olarak yaratmış ve durumu melekleri ile istişare eder gibi onlara bildirmiştir. Onların, yeryüzüne kendilerinin halife olmasını istemeleri üzerine, Hz. Adem'i bilgilendirmiş ve bu bilgi sayesinde onu halife tayin ettiğini onlara da kabul ettirmiştir. Bilgi bir üstünlük sebebidir. Çünkü Kur'an-ı Kerim'de:

وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ اُو۫تِيَ خَيْرًا كَثٖيرًاۜ

"Kime hikmet verilmiş ise ona çok hayır verilmiş demektir."[423] buyurulmuştur. Âyetteki hikmet, yararlı olan bilgi demektir. İnsanlığa yararlı

422 Bakara, 2/30-33.
423 Bakara, 2/269.

olan bilgi, ona sahip olan için elbette bir üstünlük vesilesidir. Allah Tealâ bilenlerle bilmeyenlerin aynı kefeye konmasının doğru olmayacağını bildirmiş ve:

قُلْ هَلْ يَسْتَوِى الَّذٖينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذٖينَ لَا يَعْلَمُونَۜ اِنَّمَا يَتَذَكَّرُ اُو۬لُوا الْاَلْبَابِ۟

"(Ey Muhammed) de ki; Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu? Doğrusu ancak akıl sahipleri bunları hakkıyle düşünür."[424] Peygamberimiz her vesile ile ilmin üstünlüğüne dikkat çekmiştir. Bir defasında Ebû Zer (ra.)e hitaben şöyle buyurmuştur:

يَا اَبَا ذَرٍّ لَأَنْ تَغْدُ وَفَتَعَلَّمَ اٰيَةً مِنْ كِتَابِ اللّٰهِ خَيْرٌ لَكَ مِنْ اَنْ تُصَلِّيَ مِائَةَ رَكْعَةٍ وَلَأَنْ تَغْدُ وَفَتَعَلَّمَ بَابًا مِنَ الْعِلْمِ عُمِلَ بِهِ اَوْ لَمْ يُعْمَلْ، خَيْرٌ مِنْ اَنْ تُصَلِّيَ اَلْفَ رَكْعَةٍ.

"Ey Ebû Zer, sabahleyin evinden çıkıp Kur'an'dan bir âyet öğrenmen, senin için yüz rek'at nafile namaz kılmandan daha hayırlıdır. Yine sabahleyin evinden çıkıp –kendisiyle amel edilsin veya edilmesin– ilimden bir bölüm öğrenmen, senin için bin rek'at nafile namazdan daha hayırlıdır.[425]

Yaşayışına yön vermek ve başkalarına öğretmek için ilim öğrenen kimse Allah yolundadır ve Allah'ın hoşnut olduğu bir işle meşgul demektir.

Kesîr İbn Kays (ra.) anlatıyor: Ben Dımışk (Şam) camiinde Ebû'd-Derdâ'nın yanında oturuyordum. Bir adam geldi ve:

Ey Ebû'd-Derdâ, Peygamberimizden rivayet ettiğini duyduğum bir hadisi şerif için Peygamberimizin şehri olan Medine-i Münevvere'den geldim, dedi. Ebû'd-Derdâ, geliş amacının bu olup olmadığını öğrenmek için ona:

424 Zümer, 39/9.
425 İbn Mâce, "Mukaddime", 16.

–Şam'a bir ticaret için gelmedin mi? diye sordu. Adam:

–Hayır, öyle bir iş için gelmiş değilim, dedi. Ebûd-Derda:

–Hadis öğrenmekten başka bir iş için de mi gelmedin? diye sordu Adam:

–Hayır, (rivayet ettiğini duyduğum hadisi şerifi senden dinlemekten başka bir iş için gelmedim) dedi. Bunun üzerine Ebû'd-Derdâ: Ben Allah'ın Peygamberinden işittim şöyle buyurmuştu:

مَنْ سَلَكَ طَرِيقًا يَلْتَمِسُ فِيهِ عِلْمًا سَهَّلَ اللّٰهُ لَهُ طَرِيقًا اِلَى الْجَنَّةِ. وَاِنَّ الْمَلٰئِكَةَ لَتَضَعُ اَجْنِحَتَهَا رِضًا لِطَالِبِ الْعِلْمِ. وَاِنَّ طَالِبَ الْعِلْمِ يَسْتَغْفِرُ لَهُ مَنْ فِى السَّمَاءِ وَالْاَرْضِ حَتَّى الْحِيتَانِ فِى الْمَاءِ وَاِنَّ فَضْلَ الْعَالِمِ عَلَى الْعَابِدِ كَفَضْلِ الْقَمَرِ عَلَى سَائِرِ الْكَوَاكِبِ. اِنَّ الْعُلَمَاءَ وَرَثَةُ الْاَنْبِيَاءِ. اِنَّ الْاَنْبِيَاءَ لَمْ يُوَرِّثُوا دِينَارًا وَلَا دِرْهَمًا اِنَّمَا وَرَّثُوا الْعِلْمَ. فَمَنْ اَخَذَهُ اَخَذَ بِحَظٍّ وَافِرٍ.

"Her kim bir yola girer ve onda ilim isterse, Allah onun için cennete giden bir yolu kolaylaştırır. Melekler ilim öğrenenlere, yaptıklarından hoşlandıkları için, kanatlarını gererler. Göklerde ve yerde olanlar, hatta sudaki balıklar ilim öğrenen kimseye Allah'tan yardım ve bağış dilerler. İlim sahibinin Âbid'ten (ibadet edenden) üstünlüğü, ay'ın diğer yıldızlardan üstünlüğü gibidir. Alimler, Peygamberlerin varisleridir. Peygamberler ne dinar ne de dirhem miras bırakmadılar, ancak ilim miras bıraktılar. Şu halde o ilmi alan büyük bir pay almış demektir."[426]

Hadisi şeriften şu hususlar öğrenilmektedir;

a. İlim öğrenmek için harcanan çaba, Allah yolunda harcanmış bir çabadır ve insanı cennete götürür. Daha açık bir ifade ile ilim yolu cennet yoludur ve ne güzel bir yoldur. Bu yola giren kimseye melekler yardımcı olur. Yalnız melekler değil, yerde ve göklerdekiler bu öğrenciye dua eder, Allah'ın onu bağışlamasını dilerler.

426 Buhârî, "İlm", 10; Ebû Dâvud, "İlm", 1; Tirmizî, "İlm",19; İbn Mâce, "Mukaddime",17.

b. Çoğu zaman tartışılan bir soruya da cevap verilmektedir. Soru şu: "İnsan ilimle mi meşgul olmalı, yoksa nafile ibadete mi ağırlık vermeli? Bunlardan hangisi ilim mi, nafile ibadet mi Allah'ın rızasını kazanmaya vesile olur? İşte tartışılan bu soruya şu cevap verilmektedir. Alim ile âbid arasında ay ile yıldızlar arasındaki kadar fark vardır. Çünkü bilgin bilgisi ile çevresini aydınlatır ve içinde yaşadığı topluma hatta bütün insanlara ışık tutar, yol gösterir. Abid ise her ne kadar yaptığı nafile ibadetle övülmeye değer ise de başkalarına bir yararı olmaz. İbadeti ancak kendisine yarar sağlar. İlmi tercih eden ise öyle değil, O, öğrendiği bilgi ile hem kendisine hem de çevresine yararlı olur. Bakınız Peygamberimiz ne buyuruyor:

لِأَنْ يُهْدٰى بِكَ رَجُلٌ وَاحِدٌ خَيْرٌ لَكَ مِنْ حُمُرِ النَّعِمِ

"Senin yüzünden Allah Teâlâ'nın bir kimseyi hidayete erdirmesi, senin için dünyadan ve dünyada olan her şeyden daha hayırlıdır."[427]

c. Alimlerin Peygamberlerin varisleri olduğu da müjdelenmektedir. Şüphesiz öyledir. Çünkü Peygamberler ilimden başka miras olarak bir şey bırakmamışlardır. Alimler de ilim öğrenme yolunu seçmekle Peygamberlerin varisleri olmak gibi bir şerefi kazanmış oluyorlar.

Peygamberimizin arkadaşlarından Ebû Hureyre (ra.) hemen hemen Peygamberimizden hiç ayrılmayan bir sahabi idi. O, Peygamberimizle bulunduğu sürece, ilim öğrenir, Peygamberimizin sözlerine dikkat ederek onları ezberlerdi.

Bu sahabi, bir gün Medine'de sokağa çıktı. Halk sokakta dolaşıyordu. Onlara şöyle seslendi:

–Peygamberimizin mirası bölüşülüyor, siz ise burada vakit geçiriyorsunuz, gidip o mirastan payınızı alsanız ya? deyince, halk:

–Nerede bölüşülüyor? diye sorarlar. Ebû Hureyre radıyallahu anh:

–Mescidde bölüşülüyor, diye cevap verir. Halk koşarak mescide gider, sonra geri dönerler. Ebû Hureyre (ra.) onların geri geldiklerini görünce, sorar:

–Ne oldu? Onlar cevap verir:

---

427 Buhârî, "Cihad",102; Ahmed b. Hanbel, c. 5, s. 238.

–Biz mescide gittik, ama sizin söylediğiniz gibi orada taksim edilen herhangi bir şey görmedik, derler. Ebû Hureyre tekrar sorar:

–Siz mescidde hiç kimse görmediniz mi? der. Onlar:

–Evet, bazı kimseler gördük, bir kısmı namaz kılıyor, bir kısmı Kur'an okuyor, bir kısmı da helâl ve haram gibi konular tartışıyordu, derler. Bunun üzerine Ebû Hureyre radiyallahu anh:

–Yazıklar olsun size, işte o, Peygamberin mirasıdır, der.[428]

Değerli kardeşlerim, evet, alim yaşadığı sürece çevresini aydınlatarak, bu tavrı ile Allah'ın rızasını kazanacağı gibi, yetiştirdiği öğrenciler ve bıraktığı yazılı eserlerle öldükten sonra da amel defterinin kapanmamasını sağlar.

Ebû Hureyre (ra.) Peygamberimizin şöyle buyurduğunu nakletmiştir:

اِنَّ مِمَّا يَلْحَقُ الْمُؤْمِنَ مِنْ عَمَلِهِ وَحَسَنَاتِهِ بَعْدَ مَوْتِهِ، عِلْمًا عَلَّمَهُ وَنَشَرَهُ وَوَلَدًا صَالِحًا تَرَكَهُ وَمُصْحَفًا وَرَّثَهُ اَوْ مَسْجِدًا بَنَاهُ اَوْ بَيْتًا لِابْنِ السَّبِيلِ بَنَاهُ اَوْ نَهْرًا اَجْرَاهُ اَوْ صَدَقَةً اَخْرَجَهَا مِنْ مَالِهِ فِى صِحَّتِهِ وَحَيَاتِهِ يَلْحَقُهُ مِنْ بَعْدِ مَوْتِهِ

"Mümin, ölümünden sonra hayatta iken öğrettiği ve yayınladığı ilimden, geride bıraktığı iyi evlâttan, miras olarak bıraktığı mushaftan, yaptırdığı mescidden, yolcular için inşa ettiği misafir evinden, akıttığı sudan, sağlıklı iken malından çıkardığı sadakadan kendisine sevap ulaşır."[429]

İnsanın kazançları arasında en çok övülmeye değer olanı ilim olduğu için, Allah Teâlâ alimlerin derecelerini yükselteceğini bildirmiş ve:

يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُٓوا اِذَا ق۪يلَ لَكُمْ تَفَسَّحُوا فِى الْمَجَالِسِ فَافْسَحُوا يَفْسَحِ

428 *Mecmeu'z-Zevâid ve Menbeu'l-Fevâid*, c. I, s. 123-124 (Hadis-i Taberâni "Evsat"inde rivayet etmiştir.)
429 İbn Mâce, "Mukaddime", 20.

اللّٰهُ لَكُمْۚ وَاِذَا ق۪يلَ انْشُزُوا فَانْشُزُوا يَرْفَعِ اللّٰهُ الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا مِنْكُمْۙ وَالَّذ۪ينَ اُو۫تُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍۜ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَب۪يرٌ.

"Ey inananlar! Toplantılarda size 'yer açın' denince, yer açın ki, Allah da size genişlik versin. 'Kalkın' denildiği zaman da hemen kalkın ki, Allah, içinizden inanmış olanları ve kendilerine ilim verilenleri derecelerle yükseltsin. Allah yaptıklarınızdan haberdardır."[430]

Bu âyet, ilmin fazileti ve alimin üstünlüğü hakkında açık bir delildir. İlim tahsil eden kimsenin derecesini Allah Teâlâ'nın yükselteceği bildiriliyor.

Allah Teâlâ Peygamberimize şöyle emrediyor:

وَقُلْ رَبِّ زِدْن۪ي عِلْمًا.

"(Ey Muhammed) de ki: Rabbim, benim ilmimi artır."[431]

Peygamberimiz de bu emre uyarak "Allah'ım, bana öğrettiğin ilimden beni yararlandır, yararlı olacak ilmi bana öğret. İlmimi artır. Her hal üzere Allah'a hamd olsun"[432] diye dua etmiştir.

Peygamberimiz, Allah'ın kendisine verdiği ilimden yararlandırılmasını istiyor. Başka bir duasında kendisine faydalı olmayan ilimden de Allah'a sığınıyor.

İnsan niçin ilim öğrenir? İnsan, öğrendiğini hayata geçirmek ve başkalarına da öğretmek, faydalı olmak için ilim tahsil eder. Bu düşünce ile ilim tahsil edilmelidir. Böyle ilim tahsil edilirken ömrü vefa etmeyip ölen kimselerle ilgili olarak Peygamberimiz şu müjdeyi veriyor:

مَنْ جَاءَ اَجَلُهُ وَهُوَ يَطْلُبُ الْعِلْمَ لَقِيَ اللّٰهَ وَلَمْ يَكُنْ بَيْنَهُ وَبَيْنَ النَّبِيِّينَ اِلَّا دَرَجَةُ النُّبُوَّةِ

430 Mücadele, 58/11.
431 Taha, 20/114.
432 İbn Mâce, "Mukaddime", 23.

"İlim tahsil ederken eceli gelip ölen kimse, kendisi ile Peygamberler arasında ancak bir derece, Peygamberlik derecesi olduğu halde Allah'a kavuşur."[433]

İlim sahiplerinin diğer insanlara göre derecelerinin bu kadar üstün olmasının sebebi nedir? Denecek olursa, bu sorunun cevabını da Kur'an-ı Kerim'den öğrenelim.

Allah Teâlâ buyuruyor:

اِنَّمَا يَخْشَى اللّٰهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمٰٓؤُاۜ

"Kulları içerisinde ancak alimler (gereğince) Allah'tan korkar."[434] Çünkü alimler Allah Teâlâ'yı daha iyi tanır ve O'nun Peygamberleri aracılığı ile insanlara gönderdiği mesajları daha iyi kavrar. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de:

وَتِلْكَ الْاَمْثَالُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِۚ وَمَا يَعْقِلُهَٓا اِلَّا الْعَالِمُونَ.

"İşte biz bu temsilleri insanlar için getiriyoruz, fakat onları ancak bilgi sahibi olanlar düşünüp anlayabilir."[435] buyurulmuştur. Değerli müminler, Peygamberimiz iki şeyin gıpta edilmeye değer olduğunu bildiriyor. Bunlardan biri, Allah'ın kendisine mal verip de, o malı Allah yolunda harcamaya muvaffak kıldığı kimse, diğeri de kendisine hikmet (ilim) verip de o ilim gereğince hükmetmesini ve başkasına da o ilmi öğretmesini nasip ettiği kimse.[436]

Değerli müminler, okuma-yazma, bilgi edinme, edindiği bilgiden yararlanma ve başkalarını da yararlandırma hakkında hadis kitaplarında pek çok rivayetler vardır. Bilgi insana hem dünyada ve hem de ahirette faydalıdır. Bilgisiz yapılan ibadet bile makbul değildir. Bunun için Peygamberimiz:

---

433 *Mecmeu'z-Zevâid ve Menbeu'l-Fevâid*, c. 1, s. 123 (Hadisi Taberâni "Evsat"inde rivayet etmiştir).
434 Fatır, 35/28.
435 Ankebût, 29/43.
436 Bak. Buhârî, "İlm", 15.

طَلَبُ الْعِلْمِ فَرِيضَةٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ

"İlim öğrenmek her Müslümana farzdır"[437] buyurmuştur. Çünkü yeterli dini bilgimiz olmazsa ibadetlerimizi kusursuz yapamayız. Bu da ahiretteki derecemizi etkiler.

Yeterli ve sağlıklı dinî bilgimizin olmaması, hem ibadetlerimizi eksiksiz yapmamıza hem de bazı kimselerin şahsi çıkarları için bizi kullanmalarına sebep olur. Zaman zaman bunun örnekleri basına yansımakta ve bunları izlemekten rahatsız olmaktayız. Halbuki Peygamberimiz tedavi olmamızı tavsiye ediyor. Bunun için hastalandığımızda doktora baş vurmamızı, hastaneye gidip muayene ve tedavi olmamız gerekiyor. Biz bunu yapmaz da bazı kimselere gidip muska yazdıracak olursak, işte bunlara imkân ve zemin hazırlamış oluruz.

Diğer taraftan kıyamet günü Allah Teâlâ ilim sahiplerine iltifat buyuracaktır. Peygamberimiz şöyle buyurmuştur:

يَبْعَثُ اللّٰهُ الْعِبَادَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ثُمَّ يُمَيِّزُ الْعُلَمَاءَ فَيَقُولُ: يَا مَعْشَرَ الْعُلَمَاءِ
اِنِّى لَمْ اَضَعْ فِيكُمْ عِلْمِى لِاُعَذِّبَكُمْ اِذْهَبُوا قَدْ غَفَرْتُ لَكُمْ

"Allah Teâlâ kıyamet günü kulları diriltir. Sonra alimleri ayırır ve onlara şöyle hitap eder. "Ey alimler topluluğu, ben ilmi, size azap etmek için vermedim, sizi bağışladım, cennete giriniz."[438]

Değerli müminler, görülüyor ki, dinimiz okumaya ve bilgi sahibi olmaya büyük önem vermiştir. Bilindiği üzere, İslâmda ilk savaş, Bedir savaşıdır. Bu savaşı Müslümanlar kazanmıştır. Bu savaşta esirler de alınmıştır. Peygamberimiz arkadaşlarına danıştıktan sonra, esirlerin fidye karşılığında serbest bırakılmalarını emretmiştir. Ancak fidye verecek durumda olmayanlardan her birinin on Müslüman çocuğa okuma-yazma öğretmeleri halinde onların da serbest kalacağını bildirmiştir.[439] Zeyd b. Sabit radiyallahu anh, bu şekilde okuma-yazma öğrenenlerdendir.

437 İbn Mâce, "Mukaddime", 17.
438 *Mecmeu'z-Zevaid ve Menbeu'l-Fevaid*, c. l, s. 126 (Hadisi, Taberâni "Kebir"inde rivayet etmiştir.
439 *İslâm Tarihi, Asrı Saadet*, İstanbul, 1921, c. l, s. 346.

Bu olay, Peygamberimizin okuma-yazmaya ne kadar önem verdiğini göstermektedir. Peygamberimizin şu sözü de bunu teyid etmektedir:

الْكَلِمَةُ الْحِكْمَةُ ضَالَّةُ الْمُؤْمِنِ فَحَيْثُ وَجَدَهَا فَهُوَ اَحَقُّ بِهَا

"Hikmet ve ilim müminin yitik malıdır, onu nerede bulursa alır."[440]

Peygamberimizin bizzat uygulaması ve bu hadisi, ilim öğrenmek için yer, zaman yaş ve cinsiyetin önemli olmadığını göstermektedir. Feyzu'l-Kadir'de şöyle bir hadisi şerif vardır:

اُطْلُبُوا الْعِلْمَ وَلَوْ بِالصِّينِ

"İlim Çin'de (Çin gibi uzak bir yerde) de olsa alınız."[441]

Bugünkü teknolojinin, ilmin ürünü olduğunda şüphe yoktur. Dinimizin ilim tahsil etmeye neden bu kadar önem verdiği daha iyi anlaşılmaktadır. Müslümanlar, ilmin her çeşit ürününden yararlanırken ilimle meşgul olmamaları düşünülebilir mi? Kur'an-ı Kerim, düşmanlarımıza karşı gücümüzün yettiği kadar kuvvet hazırlamamızı emrediyor. Teknik ilerledikçe kuvvet de değişiyor. Kur'an-ı Kerim indiği zaman savaşlarda etkili olan, kılıç ve ok gibi silahlardı. Ama Kur'an bunları hazırlayın demiyor, kuvvet hazırlayın diyor. Kuvvetin ne olduğu Peygamberimize sorulduğunda, O: "Kuvvet atmaktır" buyurmuş ve bunu üç defa tekrarlamıştır. O halde bulunduğumuz asırda en etkili silah hangisi ise onu hazırlamamızın gerektiği bildiriliyor. Bu da ancak bilgi ile mümkündür. Atalarımız dini ilimlere olduğu kadar müsbet ilimlere de önem vermişlerdi. Çünkü Kur'an sadece dini ilimleri değil, diğer ilimleri de tavsiye etmiştir. Kur'an-ı Kerim, yer ve gökler ve bunlardaki yaratılış inceliklerinden söz ediyor ve bu konularda düşünmemizi istiyor. Bu konularda düşünmek, ancak diğer ilimlere âşina olmakla mümkündür. Öyle ise değerli kardeşlerim, dinimiz ve dünyamız için gerekli olan bilgileri öğrenmeli, bu konuda çocuklarımızı yetiştirmeliyiz. Atalarımız öyle yapmışlardı. Sadece dinî ilimlerde değil, diğer ilimlerde de zamanlarına göre ileri gitmiş; müsbet ilimlerin temellerini atmışlardı. Bizler de onlar gibi dinimizin emir ve tavsiyelerine kulak

440 Tirmizî, "İlm", 19.
441 *Feyzu'l-Kadir*, c. 1, s. 542

vererek, yavrularımızın iyi yetişmelerine, özen göstermeli, bir takım zararlı akımlarla ilgilenmelerine imkân vermemeliyiz. Onlara mal bırakmak yerine, malımızı,onların bilgi sahibi olmaları için harcamalıyız. Bakınız Hz. Ali ne güzel söylüyor: “İlim maldan hayırlıdır. Çünkü mal harcamakla azalır, ilim harcamakla çoğalır.”[442]

Bir hadisi şerif ile konuşmamı tamamlıyorum. Peygamberimiz buyuruyor:

اَغْدِ عَالِمًا اَوْ مُتَعَلِّمًا اَوْ مُسْتَمِعًا اَوْ مُحِبًّا وَلاَ تَكُنِ الْخَامِسَةَ فَتَهْلِكَ

“Ya Öğreten, ya öğrenen, ya dinleyen , ya da ilmi seven ol. Fakat sakın beşincisi olma (yani bunların dışında kalma) helâk olursun”[443]

442 *İhya’u Ulûmi’d-Din*, İstanbul,1312, c. 1, s. 7.
443 *Mecmeu’z-Zevâid ve Menbeu’l-Fevaid*, c. 1, s. 122.